

פרשת בשלח נקראת תמיד בשבוע ט"ו בשבט או בשבת שחל בה ט"ו בשבט. בפתיחת הפרשה אנו קוראים: " וַיְהִי בַשְּׁלַח פְּרַעַה אֶת הָעָם וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן יִנָּחַם הָעָם בְּרֹאֲתָם מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרֵימָה. (שמות י"ג, י"ז).

העירו חכמים: ביקש הקב"ה ללמד את בני ישראל, שכדי להגיע אל ארץ זבת חלב ודבש צריכים להיות מוכנים ללכת בדרך ארוכה וקשה. רק מי שיודע להחזיק מעמד ולהתמודד עם קשיי המדבר עשוי להגיע אל הארץ היעודה, אל המנוחה ואל הנחלה.

הסבר אחר לדרך הארוכה מביא רבי אליהו אלעזר דסלר: "ביקשה התורה ללמדנו, עד כמה על האדם להתאמץ כדי להתרחק מסכנת החטא. הקב"ה בחר בדרך רחוקה – ללכת במדבריות ולעבור ימים, והכל כדי לנתק את הגשר אשר דרכו אפשר לשוב אל טומאת מצרים. כל מאמץ כדאי, כדי לחסום את דרך החזרה אל החטא וסביבתו" (מכתב מאליהו).

רבי יהודה ליב מגור, בעל "שפת אמת" מסביר כי מודיענו כאן הכתוב,

שהקב"ה לא הנחה את ישראל "דרך ארץ פלשתים" כיוון שזו דרך קרובה ולא טוב להם לישראל שייכנסו לארץ היעודה להם בדרך קרובה, אלא הם צריכים לעבור דרך ארוכה וקשה במדבר, כדי שיתרגלו לקשיים המוזמנים להם בארץ נחלתם. שנות נדודי ישראל במדבר ישמשו אפוא לישראל כתקופת הכנה, בה ילמדו ליישב ארץ צחיחה ושוממה ולחיות חיי עמל וצנע". דרך פרשנית זו באה

לידי ביטוי במדרש: " וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא " לא הביאם הקב"ה דרך פשוטה לא", אלא דרך המדבר. אמר הקב"ה, אם אני מביא עכשו את ישראל לארץ, מיד מחזיק כל איש בשדהו ואדם בכרמו, והם מבטלים מן התורה. אלא אקיפם במדבר ארבעים שנה, שיהיו אוכלים מן

ושותים מי הבאר, והתורה נבללת בגופם. הרמב"ם רואה בתקופת הנדודים של בני ישראל במדבר צורך חשוב מצד ההשגחה העליונה להכין את שבטי ישראל לחיי עם בן חורין בארצו. בספרו מורה נבוכים חלק ג' פרק כ"ד כותב: " אין זה מטבע האדם שיתחנך בשעבוד העבדות בחומר ובלבנים, ומיד יוכל להילחם עם ילידי הענק ולהיות לוחם אמיץ. וכך היה רצונו של השם יתברך, שעיכב את בני ישראל ארבעים שנה במדבר עד שיתחזקו – וכפי שידוע,

המדבריות ופראות הנוף מביאים אומץ – ונולד דור אשר לא הורגל לכניעה ולעבדות". עם ישראל היוצא ממצרים הוא עם שהורגל לעבדות, אי אפשר להפוך אותם בזמן קצר לעם אמיץ ולוחם, הקב"ה מוליך אותם קמעא קמעא, בונה בהם אומץ וגבורה ומתור כר יוכלו להיכנס לארץ ולהילחם באויביהם.

הרציה"ה לומד מכאן את סדר החינוך האלוקי עם בריותיו: " מתגלה העומק בסדר החינוך האלוקי בהתהלכות עם בני האדם, הבאת ששים ריבוא איש ממצרים לא"י אינה מבצע פשוט, נדרשת בגרות רוחנית כדי להבין שבשביל חירות כדאי לסבול. יחד עם זאת יש לפעמים צורך להתחשב בחולשות בני האדם התוכנית האלוקית מתחשבת עם האפשרות שהעם יפחד ממלחמה ויתחרט על יציאתו ממצרים, גם בחינוך אנו שואפים לדרך ארוכה שהיא קצרה, אם אנו רוצים שהדברים יחדרו ללב הלומד ולא יהיו בבחינת כפיה יש להשקיע בתהליך חינוכי ארוך אשר בונה את אישיות התלמיד ומסייע לו להתמודד בהמשך דרכו. ט"ו בשבט מזמין השוואה בין האדם לעץ "כי האדם עץ השדה" השוואה מופלאה בין מלמדי התורה את הילדים הרכים ובין גננים המטפלים בשתילים הרכים עשה האדמו"ר מפיאסצנה בהקדמה לספרו חובת התלמידים: גננים הם בגן ה' לעבדה ולשמרה, ואף אם יראו בהם נערים אשר לפי הכרתם מרי נפש הם ומידות רעות להם, ידעו שזה טבע של גרעיני הנשמות ובוסר המלאכים, מרים הם בחניטתם ומלאים עסיס בגדלותם... אין מידה וטבע רע בהחלט בילד מישראל, כבר הורונו קדושי ישראל ומרן הבעל שם-טוב... רק שצריכים לדעת איך לשמש בהם ולגדלם! גם בחינוך נדרשת דרך ארוכה, נדרש טיפול מסור ואישי המותאם לכל נטיעה, לכל תלמיד ותלמידה באופן אישי, נדרשת סבלנות גם אם נדמה שבדרך יש "מרירות" "בוסר".... הרי בהשקעה לאורך זמן, בדרך ארוכה בסיעתא דשמיא זוכים לפירות מתוקים. כותב המהר"ל (נצח ישראל עמ' מז ע"ב) על הפסוק: "כי לא תשחית את עצה... כי האדם עץ השדה": כי באמת נקרא האדם נקרא עץ השדה... רק שהוא אילן הפוך כי העץ שורשו למטה תקוע בארץ, ואילו האדם שורשו למעלה כי הנשמה הוא שורש שלו הוא מן השמים. והידיים הם ענפי האילן, הרגלים הם ענפים, גופו עיקר האילן. ולמה הוא האילן הפוך? כי העץ שורשו למטה כי העץ חיותו מן האדמה, והאדם חיות נשמתו מן השמים... בתלמידנו כולם נשמה גדולה ותפקידנו לעמול באחריות לחזק שורשי הנשמה בחינוך שיטתי ומסור. ט"ו בשבט בבתי החינוך שלנו, הוא לרוב של סיום מחצית, משוב והערכת ביניים לקראת המחצית הבאה. בכל בתי החינוך פועלים לאורך כל השנה לחזק כוחות הלמידה והעמל של כל תלמידנו, כך שיהיו נטועים בתוכם ויאפשרו להם המשך צמיחה וגדילה, פועלים לסייע לתלמידים לזהות הניצנים והפרחים ולבטא שאיפות ומטרות למחצית הבאה. ההורים והמחנכים הם בבחינת גננים בגן ה' להוציא מן הכוח אל הפועל הכוחות הגנוזים בכל אחד ואחת מילדינו. בחג האילנות מברכת שנזכה לשפע ניצנים, פרחים ופירות טובים בחינוך ילדינו בבחינת "נפלא כוחו של אדם המביט בניצן ורואה בו את הפרח" (מקור לא ידוע) גם בתקופה זובה עיקר הלמידה נעשה מרחוק נמשך באומץ להבטיח המשך צמיחה והעמקת

שורשים בדרכים ובכלים העומדים לרשותנו .

****

השבוע הלך לעולמו, משה (מושקו) מושקוביץ, בן 96. מושקו היה איש חינוך ומעש שהקים עשרות מוסדות חינוך, יישובים, ישיבות ומפעלים. הוא היה ניצול שואה, לוחם במחתרות, שזכה לראות בני נינים. מתוך כל מה שנכתב אודותיו, נביא פסקה של סיון רהב מאיר:
שני ערכי יסוד בסיסיים ליוו את חייו – **עלייה וחינוך**. בצעירותו, בימי המנדט הבריטי, היה אחראי לעליית 57 אלף עולים ממחנות המעצר בקפריסין, ואחר כך משך קהילה אמריקאית שלמה מניו יורק לעלות יחד לארץ. ובכל מקום הקים קודם כל בית ספר או ישיבה. "**סביב מוסדות החינוך תצמח קהילה**", הסביר. שנזכה ללכת בדרכיו ולקבל מרץ חיובי של עשייה בלתי פוסקת.

****

מנהיגי חינוך יקרים, [הערב אנו מזמינים אתכם להשתתף עמנו בערב מיוחד "ניגונה של א"י" מופע מוסיקלי, שירים וסיפורים מראשית הציונות עם הרב איתמר אלדר ומשפחתו, ערב זה מוקדש לכם, גננים בגן ה', מוזמנים להיות אתנו.](#)

ט"ו בשבט שמח לכם ולכל בני ביתכם.

שושנה נגר